AGDER fylkeskommune

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 26/05137-21
Saksbehandler Nina Kyllingstad

Utvalg	Møtedato
Hovedutvalg for næring, kultur og miljø	26.11.2026

Regionale næringsfond - strukturendring

Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak

1. Dagens regionale næringsfond endres fra og med 2027 til en distriktsrettet næringsutviklingsordning for å utløse økt verdiskaping i distriktene gjennom samarbeid mellom distriktskommuner i Agder.
2. Ordningen erstatter dagens modell med faste tilskudd til sekst regionale næringsfond og får en ramme på 4,5 mill. kroner i 2027. Årlige bevilgninger til fondene legges fram i fylkeskommunens handlings- og økonomiplan.
3. Kommuner i sentralitetsklasse 4, 5 og 6 i distriktsindeksen forvalter den tildelte rammen i fellesskap. Hovedregelen er at et fond skal forvaltes av minimum tre kommuner i fellesskap.
4. Midlene skal benyttes til tidsavgrensede tiltak som bidrar til næringsutvikling, verdiskaping og attraktive arbeidsplasser, fortrinnsvis tiltak som har betydning utover den enkelte kommune.
5. Det skal legges særlig vekt på prosjekter som:
    - løser felles utfordringer på tvers av kommunegrenser
    - bidrar til langsiktig næringsutvikling og verdiskaping
    - styrker kommunenes kapasitet til å utvikle og beholde arbeidsplasser og kompetanse
    - understøtter Regionplan Agder 2030 og regionale satsinger
    - har tydelig lokal forankring og kommunal medfinansiering.
6. Det stilles krav om kommunal medfinansiering fra fondsforvalterne.
7. Fylkeskommunedirektøren går i dialog med de distriktskommunene som ønsker å forvalte ordningen. Rammen på 4,5 mill. kroner i 2027 foreslås fordelt som på distriktskommuner basert på kriterier knyttet til sentralitet, sysselsetting og folketall i kommunene.
8. Ordningen evalueres etter to år.

Sammendrag

De regionale næringsfondene har over tid vært et viktig virkemiddel for næringsutvikling og verdiskaping i Agder. Evalueringer og erfaringer viser at fondene har bidratt til etableringer, innovasjon, omstilling og samarbeid mellom kommuner og næringsliv.

I forbindelse med behandlingen av regionale næringsfond for 2026 ble det gitt et midlertidig unntak fra kravet om kommunal medfinansiering. Samtidig ble fylkesadministrasjonen bedt om å komme tilbake med en sak om framtidig struktur og innretning for ordningen fra 2027.

Fylkeskommunedirektøren foreslår at dagens modell med regionale næringsfond erstattes av en ny distriktsrettet ordning for næringsutvikling, slik fondene også var opprinnelig. Ordningen skal rettes mot kommuner i sentralitetsklasse 4, 5 og 6, (distriktsindeks) og bidra til økt verdiskaping gjennom samarbeid om felles utfordringer og utviklingsmuligheter

Saksopplysninger

De regionale næringsfondene har vært et viktig virkemiddel for lokal og regional næringsutvikling i Agder. Fondene er et lavsterkseltilbud som har gitt kommunene mulighet til å støtte etableringer, bedriftsutvikling og andre næringsrettede tiltak, og har fungert som et supplement til øvrige virkemidler for næringsutvikling.

Ved behandlingen av saken om regionale næringsfond i 2026 sto flere kommuner i en krevende økonomisk situasjon og hadde begrenset mulighet til å oppfylle kravet om kommunal medfinansiering. For å unngå å gjøre større endringer i eksisterende struktur på kort varsel, ble ordningen videreført i 2026 med et midlertidig unntak fra medfinansieringskravet. Samtidig ble det varslet at fylkesadministrasjonen skulle legge fram en ny politisk sak om framtidig struktur og innretning fra 2027.

Som oppfølging av vedtaket ble saken oversendt alle fondene. Fylkeskommunen inviterte deretter alle de regionale næringsfondene til et dialogmøte der hvert fond stilte med én representant.

Formålet med møtet var å innhente erfaringer og innspill knyttet til:

- fondenes rolle i framtidens virkemiddelapparat
- dagens organisering og innretning
- erfaringer og utfordringer
- resultater og effekter av ordningen
- framtidige behov for utvikling og samarbeid

Det ble også gjennomført en felles diskusjon om fondenes framtidige rolle, samspillet med fylkeskommunens øvrige virkemidler, spørsmål knyttet til dobbeltfinansiering og betydningen av kommunal medfinansiering.

Innspillene fra fondene har vært et viktig grunnlag for fylkeskommunedirektørens vurderinger av framtidig struktur og innretning.

Vurderinger

<u>Erfaringer fra dagens ordning</u>

Ifølge fondsforvalterne har de regionale næringsfondene bidratt positivt til næringsutvikling, etableringer, innovasjon og verdiskaping i Agder. Fondene har vært et

fleksibelt verktøy som har gitt kommunene mulighet til å støtte lokale initiativer og utviklingsprosjekter som ellers ville hatt begrenset tilgang på finansiering. Tilbakemeldinger fra enkelte fondsforvaltere viser også at det er ulike oppfatninger av fondenes betydning for deres kommune og/eller region.

Fondsmidlene har også vært betraktet som et «lavterskeltilbud» der en har gitt støtte til satsinger/prosjekter som ikke når opp i Innovasjon Norge sine krav til innovasjonshøyde, nyskaping og vekstpotensial. Sakene diskuteres og avklares i fondsmøtene hvor både Innovasjon Norge, Agder fylkeskommune og NAV som oftest deltar som observatører.

Det kan være vanskelig å måle de langsiktige effektene på sysselsetting, etableringer, vekst og innovasjonsevne av det enkelt tilskudd som ytes gjennom fondene alene.

Fondene har også fungert som en arena for samarbeid og dialog mellom kommuner, næringsliv og øvrige aktører i virkemiddelapparatet. Erfaringene tilsier derfor at det fortsatt er behov for et regionalt utviklingsvirkemiddel med nærhet til særlig distriktskommunene. Det er også et sterkt uttrykt ønske fra de fleste kommunene at de fortsatt ønsker et slikt virkemiddel.

Behov for en ny innretning

Selv om erfaringene med fondene er gode, vurderer fylkeskommunedirektøren at ordningen i større grad bør målrettes mot kommuner med distriktsutfordringer.

De regionale næringsfondene ble opprinnelig etablert som et distriktsrettet virkemiddel og var også øremerkede midler over statsbudsjettet som fylkeskommunene skulle bruke overfor distriktskommunene. Utviklingen de senere årene tilsier at det er behov for å tydeliggjøre denne rollen og rette innsatsen mot de kommunene med en sårbar og ofte svak næringsstruktur og med størst behov for støtte til utviklingsarbeid og kapasitetsbygging.

Fylkeskommunedirektøren foreslår derfor at den nye ordningen rettes mot kommuner i sentralitetsklasse 4, 5 og 6. Dette er kommuner som i større grad enn de mer sentrale kommunene står overfor utfordringer knyttet til arbeidsplasser, kompetanse, demografi og næringsutvikling

Hva skal den nye ordningen være?

Den nye ordningen skal være et distriktsrettet utviklingsvirkemiddel som bidrar til å styrke utviklingskraften i distriktene gjennom samarbeid mellom kommuner.

Ordningen skal:

- være rettet mot kommuner i sentralitetsklasse 4, 5 og 6
- bidra til økt verdiskaping og næringsutvikling i distriktene
- stimulere til samarbeid mellom kommuner om felles utfordringer og muligheter
- bidra til økt utviklingskapasitet i distriktskommunene
- understøtte målsettingene i Regionplan Agder 2030
- bidra til attraktive arbeidsplasser og robuste lokalsamfunn

Midlene skal ikke benyttes til ordinær drift av kommunenes næringsapparat, men til tidsavgrensede utviklingsoppgaver som kommunene har en felles interesse av å løse, eller som støtter enkeltprosjekter/tiltak i kommunene gitt de retningslinjer fondene selv utarbeider.

Aktuelle innsatsområder kan blant annet være:

- felles næringsutvikling og nye næringsmuligheter

- arbeid med å tiltrekke og beholde arbeidskraft
- grønn omstilling og utvikling av sirkulære verdikjeder
- reiseliv og destinasjonsutvikling
- kompetanse- og rekrutteringstiltak
- nye arbeidsplasser eller styrke eksisterende arbeidsplasser
- digitalisering og utvikling av næringsrettede tjenester

Prinsipper for organisering
Fylkeskommunedirektøren vurderer at den konkrete organiseringen bør utvikles i samarbeid med kommunene etter at hovedretningen er politisk vedtatt.

Følgende prinsipper legges til grunn:
- ordningen skal forvaltes gjennom samarbeid mellom flere kommuner
- hovedregelen skal være at minimum tre kommuner samarbeider om en felles satsing
- samarbeidet skal ta utgangspunkt i felles utfordringer og utviklingsmuligheter
- ordningen skal ha lokal og politisk forankring
- kommunene skal bidra med medfinansiering
- midlene skal utløse utviklingsaktivitet og ikke ordinær drift
- organiseringen skal være enkel, kostnadseffektiv og gi størst mulig utviklingseffekt

Fylkeskommunedirektøren vil gå i dialog med de aktuelle distriktskommunene, og inviterer til nærmere dialog om forvaltning og organisering. Rammen på 4,5 mill. kroner foreslås fordelt på distriktskommuner basert på kriterier knyttet til sentralitet, sysselsetting og folketall med følgende fordeling:

Beregning	**Metode**
Sentralitet, 40 %	Klasse 4 = 1 poeng, klasse 5 = 1,5 poeng, klasse 6 = 2 poeng
Sysselsetting, 30 %	Kommunens avvik fra sysselsettingsgraden for Agder, der lavere grad gir høyere uttelling
Folketall, 30 %	Kommunens andel av samlet folketall i de 20 kommunene

Regionplan Agder 2030

Satsing på regionale næringsfond kan bidra til å virkeliggjøre flere av målene definert i Regionplan Agder 2030, herunder:
- Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter er etablert.
- Det er høyere sysselsettingsvekst enn i landet for øvrig, med oppmerksomhet på nye potensialer for bærekraftig verdiskaping.
- Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med akademia og offentlig sektor.
- Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser.

Økonomiske konsekvenser

Forslaget innebærer ingen økning i fylkeskommunens økonomiske ramme til ordningen. Det foreslås at kommunal medfinansiering videreføres som et grunnleggende prinsipp. Det midlertidige unntaket som ble gitt i 2026 var begrunnet i en særskilt økonomisk situasjon og var ikke ment som en permanent endring av ordningen.

Konklusjon

Fylkeskommunedirektøren vurderer at de regionale næringsfondene har hatt stor betydning for næringsutvikling og verdiskaping i Agder. Samtidig er det behov for å videreutvikle ordningen slik at den i større grad retter seg mot kommuner med distriktsutfordringer og stimulerer til samarbeid om felles utviklingsoppgaver.

Forslaget følger opp vedtaket knyttet til ordningen for 2026, der unntaket fra medfinansieringskravet ble gitt som en midlertidig løsning, samtidig som fylkesadministrasjonen fikk i oppdrag å fremme forslag til framtidig innretning. Den foreslåtte modellen innebærer en tydeligere distriktsprofil, krav om kommunal medfinansiering og økt vekt på samarbeid mellom kommuner i sentralitetsklasse 4, 5 og 6

Kristiansand, 09.11.2026

Tine Sundtoft
fylkeskommunedirektør

Kristin Tofte Andresen
fylkesdirektør